

KÜRESEL DÜNYANIN YENİ SÖMÜRÜ SİLAHI

Özgür GÖNENÇ*

Özet

Küresel Dünyanın Yeni Sömürü Silahı adlı bu makalede, küreselleşmenin tanımı yapılarak küreselleşmenin nedenleri ve sonuçlarına değinilmiştir. Bu küreselleşmenin basını da derinden etkilediği varsayımından yola çıkarak küreselleşen basın ve basının bugün geldiği duruma değinilmiştir. Küreselleşen basın bağlamında basın ve egemen güçler arasındaki ilişkilere ve güç dengelerine de değindiğimiz makalemizde ayrıca yeni kültürün oluşmasında basının rolü ve etkileri üzerinde durulmuştur. Kitle iletişim araçlarının en önemlilerinden biri olarak görülen televizyonun kültür emperyalizmindeki rolüne değinilmiştir. Bugün çağımızda çok masum birer teknolojik buluş olarak görülen kitle iletişim araçlarının aslında kültürlerin yozlaşmasına neden olan egemen güçlerin kendi kültürlerini diğer kültürlerle kabul ettirme aracı olduklarını görmekteyiz. Masum gibi görünen kitle iletişim araçları aslında egemen güçler tarafından kullanılan birer kültür emperyalizmi aracıdır. Makalede değinilen, kitle iletişim araçlarının dünyayı yöneten egemen güçler tarafından birer sömürü silahı olarak kullanıldığı ve egemen güçlerin bu yolla diğer kültürlerin üzerinde bir tür baskı ve sömürü düzeni kurarak egemenliklerini daha da perçinledikleri gerçeğidir.

Anahtar Sözcükler: Küreselleşme, gazetecilik, basın organları.

Resumé: La Nouvelle Arme d'Exploitation du Monde Global

Dans cet article intitulé "La Nouvelle Arme d'Exploitation du Monde Global". Nous avons fait d'abord la définition de la globalisation. Apres avoir fait la définition de la globalisation nous avons parlé des motifs et des conséquences de la globalisation. On sait très bien que cette globalisation a influencé profondément les médias. Dans ce contexte nous avons parlé des effets de la globalisation sur les médias et de la situation actuelle des médias. Nous avons cité également des relations entre le pouvoir et les médias. Aujourd'hui, les moyens de communication des masses sont considérés comme des inventions technologiques innocentes. En réalité tous les pays développés et industrialisés se servent des moyens de communication de masse pour propager leurs cultures. Dans ce contexte, dans cet article nous avons cité que tous les pays dominants du monde, par l'intermédiaire des moyens de communication de masse surtout par l'intermédiaire de la télévision, sont en train d'imposer leur cultures. Ainsi ils sont en train d'augmenter leurs souverainetés.

Mots clés : La globalisation, le journalisme, la presse.

.....

* Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü.

GİRİŞ

Basında son yaşanan elektronik devrim ve buna paralel olarak ortaya çıkan yeni kitle iletişim araçları toplumları uyutma, şekillendirme ve manipüle etme görevini üstlenmişlerdir.

Bugün kültürlerin yozlaşmasına neden olan kitle iletişim araçları, araç olarak aslında son derece faydalı ve masumdurlar. Gerçek anlamda görev ve işlevlerini yerine getirirler hem demokratik yaşam hem de bu yaşam içerisinde yer alan insanı birey ve toplum olarak koruyan bir işlev yerine getirebilecekken bugünkü uygulama bunun tam tersi olarak kitleleri sömürüye açık ve bağımlı hale getirici bir işlev yürütmektedirler.

Basının toplumların yönlendirilmesindeki bu özelliği tarih boyunca dünya egemenliği gibi hedeflerin, iktidar çevrelerce gerçekleştirme imkanı olarak algılanmasına ve bu hedeflere uygun yeni dünya yaratılması noktasında küresel projelerin gündeme gelmelerine zemin hazırlamıştır. Bugün egemen kesimin tümü medyayı egemenliğini kullanabilmek, yaygınlaştırmak ve sürekli kılmak için kullanmaktadır.

Basın Bugüne Nasıl Geldi?

Haber kağıtları ve haber mektupları, gazetelerin öncüleri olarak 14.yy.dan itibaren Avrupa'da etkilerini hissettirmeye başlamıştır. Haber kağıtları Aristokrasi hakkında bilgi taşıma işlevi görürken, haber mektupları burjuvazinin ticaret sorunlarını çözmeye yardımcı olmaktadır.

Oynar maden harflerle dizginin yapılması ve baskı makinesinin bulunuşu 1400'lü yıllarda basım sanatının merkezi olarak kabul edilen Almanya'nın Mainz kentinde doğmuştur.

1440'ta modern basımın temelini atmış olan Alman Johann Gutenberg'e aittir. İlk kitap 1444'de basılmış, 1455'te ise *Gutenberg Kutsal Kitabı*, *Kırk İki Satırlı Kutsal Kitap* ya da *Mazarin Kutsal Kitabı* diye üç değişik adla anılan, İncil'in ilk matbaa basımı gerçekleştirilmiştir" (Girgin, 2001: 1).

İlk gazetenin yayınlanmasında Avrupa'da süren çoğu din kaynaklı savaşlar hakkında bilgi edinme isteğinin önemli bir rol oynadığı bilinmekle birlikte gazetenin doğuşunda sermaye birikiminin başlaması ve ticaretin gelişmesi hızlandırıcı bir faktör olmuştur.

İlk gazetelerin Orta Avrupa'da ticaretin geliştiği kentlerde, kent insanlarına belirli aralıklarla bilgi verme gereksiniminden kaynaklandığı görüşü genellikle kabul görmektedir. Burada önemli ve ilginç nokta, ilk gazetenin, Avrupa'da merkezi otoritenin hüküm sürdüğü mutlak monarşilerle yürütülen ülkeler yerine, dağınık, birliği zayıf olan ve ticaretin gelişmesi ile ekonomik gücü artan kentlerde görülmüş olmasıdır.

Güçlü monarşilerin baskısı ve denetimi bu ülkelerdeki gelişmeyi yavaşlatıcı bir unsur olmuştur. Bu denetim anlayışı ve uygulaması Avrupa'da 19.yy.a kadar devam etmiştir (Tonello,2006: 11) :

Baldini'nin ifade ettiği gibi: Elizabeth Eisenstein'e göre, çağdaş toplumu oluşturan değişimlerin temel faktörlerinin en önemlilerinden biri basımdır. Yine aynı yazar, Gutenberg devriminin birçok tarihçi tarafından (politika, düşünce, din ve ekonomi açılarından) dikkate alınmadığını ve bu devrimin bütün yeteneklerinin ve getirdiği sonuçların öneminin çok seyrek anlaşıldığını söylemektedir. Birincisi, bu tarihçiye göre, kapitalizmin doğuşu Max Weber'in dediği gibi Protestan törelere ya da Marx'ın öne sür-

düğü gibi sınıf mücadelesine değil, 1500'lü ve 1600'lü yılların tüccar yayımcılarına bağlanmalıdır.

Ekonomik bir bakış açısından basımcı, el yazması ürünlerin yerine makine ürünlerini getirip büyük borçlar ödemek ve parasal yardımlar sağlamak zorunda olan uygar bir işadamı idi. Böylece basımcı, ilk toplu üretim yolunu açmış; ticaretin, loncaların ve Orta Çağ kentlerinin ötesine yayılmasına neden olmuştur. Ayrıca ilk grevleri de içeren iş sorunları ile de karşılaşmış ve kâr sağlamak isteyen firmaların sürekli rekabetine karşı koymaya çalışmıştır.

Basım, Protestan Reformunun yerleşmesinde de çok etkili olmuştur. 1517 ile 1530 yılları arasında onüç yıl içinde Martin Luther, yapıtlarının üç yüz binden fazla kopyasını satmıştır. Denilebilir ki Lüteranizm daha ilk baştan basılı kitaba sahip olmuş ve bu araç sayesinde Luther, Avrupa'nın kafasında açık, tekbiçimli ve silinemez izler bırakmayı başarmıştır. İnsanlık tarihinde ilk kez büyük bir okuyucu kitlesi, gazetecilik ve karikatür sanatları ile birlikte, yerel dilleri kullanan bir iletişim aracının değerini yargılamıştır.

1800'lü yıllarda günlük gazete artık yüksek tabakanın olmaktan çıkmış ve herkesin gazetesi olmuştur. Bu da üç koşula bağlıdır; gelişmiş toplumların yaygınlaşması, sınıflar arasında okuma yazma bilenlerin sayısının artması, yüksek baskı ve düşük fiyat olanağı sağlayabilmek için tipografi endüstrisinin teknik yönden ilerlemesi (Baldini, 2000:79-83).

Bu değişim insan yaşayışının da değişmeler yaşadığı anlamına gelmektedir. Sözlü kültürden sonra gelen elyazmalı kültürde kitaplar az bulunan, hatta bazen tek olan nesnelereydi. Bu yüzden okumak bir ayrıcalık, büyük dikkat ve özen gerektiren bir iştir.

Kitap yazarlar bilginler, kaşifler ve din adamları ya da topluma söyleyecek sözü olan insanlardır. Dolayısıyla yazılanlar insanların bilgi dağarcığını genişletiyor, kendileri açısından önemli sayılacak konularda bilgileniyorlardı. Burada yazarlar güvenilecek önemli insanlardı ve yazdıkları şeyler ya da okudukları kitaplar (genelde dini kitaplar) değerli kabul edilmekte ve saygı görmektedir.

Ancak basım teknolojisiyle birlikte önce kitapların artması sonra gazete ve dergilerin yaygınlaşması okuyarak bilenlerin sınırlı sayıda dağınık insanlardan çıkıp kalabalık yığınlar halinde aynı olaydan haberdar olan topluluklara dönüşmesini beraberinde getirmiştir. Bu ise ilerde kitlesele dönüşecek potansiyel bir gücün habercisidir. Nitekim "1800'lü yılların ortalarına doğru iletişim dünyasında yeni ve büyük bir devrim olmuştur; yavaş yavaş ama acımasızca tipografik kültürden, önce elektrik ve daha sonra elektronik medyaya geçilmiştir" (Baldini, 2000:87).

18.yüzyıl gazetesinin ve gazeteciliğin gelişim çizgisini değiştiren olayların başladığı yüzyıldır. Fransız İhtilali ve Amerikan Bağımsızlık Savaşı'nın ortak paydası "basının özgür olması anlayışı"dır. Bu Amerikan Bağımsızlık Bildirisi'ne ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne giren temel ilke olma özelliğini taşımaktadır.

19.yüzyılda İngiltere'de sanayi devrimi ve bağlantılı olarak enformasyon devrimin başlaması ile gazetecilik daha fazla özgürlük sahibi olmuş, meslek olarak kabul edilmiş ve okuyucu kitlesi artmaya başlamıştır. Okuyucunun ilgisini çekme ilkesi ile haber vermede olayları, fikirleri ve düşünceleri aktarmada insanların duygularına seslenme eğilimi okuyucu kitlesinin artmasına yol

açmış, bunun doğal sonucu olarak gazeteler seçkinlerin okuduğu yayın organı olmaktan çıkarak kitlelerin okuduğu gazetelere dönüşmüştür.

Seçkin gazeteciliğin, halka dönük gazetecilik şeklinde yaygınlaşması gazete ve gazeteciliğin konumunu farklı bir boyuta taşımıştır. Bu farklı boyut gazete sahiplerine de bir takım güçler sunmuştur.

Tüm bu gelişmeler kapitalist sistemin sahiplerinin (siyasal ve ekonomik çevrelerin) hem kitlelere hakim olma hem de rakipleriyle mücadele etme noktasında, bu yeni güçten yararlanmak gibi genel bir eğilimi ortaya çıkarmıştır. Kitle gazeteciliğine geçiş ile basın 19.yüzyılda gücünün zirvesine ulaşmıştır. İlginç ve önemli olma, anlamlı olma ve sansasyonel olma gibi kavramlar bu dönem gazetelerin temel yaklaşımlarıdır. Bu kavramlar günümüz basın ortamında da halen etkisini sürdürmektedir.

Gazetecilik alanında bu gelişmeler yaşanırken, siyasal düzlemde egemenler, dinsel kurumlarla iktidar ilişkilerini değiştirme savaşını sürdürmektedir. Gelişmekte olan kentsoylu sınıf, günlük gazetelerle toplum ve dünyaya ilişkin bilgileniyor ama asıl önemlisi kendi dünya görüşlerini oluşturup yığınlara iletme konusunda etkili bir araca da sahip olmuştur.

Toplumsal, ekonomik ve sosyal gelişme, yeni bir gücü gerçek anlamda sahneye koyuyordu. Ancak bu sahnenin sahipleri yani yerleşik iktidar, gelişmeleri inanılmaz bir dikkatle izliyor ve kontrolü elinde tutmaya çalışmıştır.

Gazetelerin kamuoyu oluşturmadaki rolü belirli olaylarla ön plana çıkınca hem gaze-

teler hem de yeni gelişen kitle iletişim araçları daha fazla önem kazanmaya başlamıştır.

Batının siyasal yaşamında özellikle çok etkin bir yere gelen bu araçlar düzen sahiplerinin topluları yönlendirme, biçimlendirme ve yeniden kurgulanması için vazgeçilmez bir araç durumuna dönüştüler. Böylece gazeteler daha ilk günden iktidardan beslenen, siyasal anlamda bağımlı bir görüntü vermektedir.

Bu bağımlılık gazete gelirlerinin büyük çoğunluğunun gazete satışından değil de reklam gelirlerinden sağlanmasından dolayı sermaye çevrelerine karşı da gerçekleşecektir. Basın bu bağlamda siyasal düzen ve sermaye ile başından beri onlara bağımlı bir şekilde gerçekleşmiştir.

Bu bağımlılık görüntüsünü maskeleyen isteyenler, bir anlamda siyasal iktidarın basını kontrol etme geleneğine karşı yeni söylemlerle ortaya çıkmıştır. Teknolojik gelişmelerle bugüne gelen bu araçların ortak adı olan basına artık tüm diğer işlevlerinin yanında temsil ettiği güç nedeniyle toplum adına siyasal tabakayı denetleyen dördüncü kuvvet statüsü gibi kamusal sorumluluklar da yüklenmiştir. Basın artık siyasal düzeni ve diğer güçleri toplum adına denetleme gücüne de sahip görünmektedir.

Basın, dördüncü kuvvet kavramını hak edecek şekilde günün konuları ile ilgili kamusal tartışma platformu, bu tartışmalardan doğan görüşlerin ifade kanalı ve hükümetlerin halkın ne düşündüğüne kulak vermesi zorunda bırakılması işlevleri ile dikkat çekmektedir.

Basın aynı zamanda toplumdaki farklı gruplar ve bireyler arasında siyasal iletişim için en etkili ve bağımsız araç görünümünü almıştır. Bu görünümle basın, her türlü düşüncenin kamusal alanda dolaşabilmesi için

ideal bir fırsat ve kamusal alanı o zamana kadar koşulsuz kontrol eden siyasal güce karşı ise dengeleyici yeni bir güç olarak lanse edilmiştir.

Gazete halkın savunucusu, sivil özgürlüklerimizin güvenliğinin sağlayıcısı ve dördüncü güç olarak nitelenmeye başlayacaktır. Ancak diğer güçlerin ne olduğu ve hangi sıralamayla ele alındığı başka bir tartışma konusunu gündeme getirmektedir. Bu siyasal gücün nasıl tanımlandığına ve tanımlamayı yapan gücün ideolojik anlayışına göre değişmektedir. Örneğin, 17. yüzyılda monarşilerini oluşturan diğer üç güç; krallar, lordlar (aristokratlar) ve halk tabakasıdır. Gerçekte, bu üç güç dikey bir yapıdaki ilişkiler düzenini anlatır. Günümüzde bile, dünyayı dinle açıklayan egemenlikte ya da görüşte, birinci güç Tanrı'nın temsilcisi kilise, ikinci ve üçüncü kral veya başkanın başında olduğu siyasal güçtür. Yani, güç kompozisyonuna örgütlü dini de katınca, halk tabakası denen güçsüzleştirilmiş kitleden başlayıp yukarı doğru siyasal yapıda lordlardan, krallardan ve kiliseden geçerek Tanrı'ya uzanan bir sınıflaşma görülmektedir.

Amerika'da basın gayri-resmi dördüncü güç olarak nitelenir (gerçi kitle iletişim kitaplarında bu kavrama çok ender olarak rastlanır.) basın diğer üç gücü, yani başkanı, kongreyi ve adalet sistemini, halkın 'gözleyici, bekçi köpeği' olarak denetlemektedir. Bunu garantilemek için, Amerikan Anayasası First Amendment (Anayasaya olan ilk ekleme, değişiklik) 'kongre basın özgürlüğünü kısıtlayacak yasa yapmayacak' kuralını getirmiştir.

Dördüncü güç kavramıyla, basına, burjuva siyasal yapısının üç ana bölümü içinde kendi başına halkın gözü ve kulağı olan, doğruyu ve haklıyı temsil eden, siyasal gücü bir ba-

kıma teftiş eden, gözetleyen bir nitelik verecek, toplumun üretim (mülkiyet) ilişkileri yapısı dışında, bu ilişkilerin belirleyiciliğinden bağımsız, ideal bir görevsellik verilir

Basının siyasal ekonomik gerçeğine baktığımızda, bu gücün birbiriyle bütünleşik iki alanda aynı anda iş yaptığını görürüz: Ekonomik ve bilinç ticareti. Dördüncü gücün diğer üç güçle ilişkisinde aradığı, bu ticarete serbestliktir. Bu 'özgürlük' Amerikan medya sisteminde 'devlet kontrolünden bağımsız serbest basın' olarak biçimlenmiştir; Avrupa ve Türkiye gibi ülkelerde ise 'yasal veya anayasal korunmayla biçimlendirilmiş, özerk ve tarafsız' kamu yayın kurumları ve özel teşebbüs basın sistemleridir.

Basının ideolojik yapısı, iletişim teknolojilerinin büyük ölçüde geliştirilmesiyle birlikte, günümüzde, bütün sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel 'demokratik kuruluşların' faaliyetlerini ve iş yapma tarzlarını etkilemiştir. İletişim teknolojisinin girmediği bir kurum kalmadığı gibi, kitle iletişim medyası diğer üç gücün kapı ardındaki 'sistemi destekleyecek biçimde olan' faaliyetlerinin yayınlarının yapılmasına başlamıştır. Bu da hem yönetici sınıfların devletini demokratik ve özgürlükçü bir devlet olarak gösterir, hem kitle iletişim araçlarının oldukça güçlü olduğunu anlatır, hem de kitle iletişim sermayesiyle diğer sermayeler ve güçler arasındaki işbirliği ve rekabetin yoğunluğunu işaret eder. Çoğu kez, unutulmuş bir yan da, böylece, kitle iletişiminin 'topluma günlük sürekli bilgi ve enformasyon sağlama, belli kişilerin yaptıkları uygunsuzlukları göz önüne serme yoluyla, toplum için başkaldırını ve hoşnutsuzluğu' dile getirerek, toplumun deşarj olmasını sağlar.

Doğal olarak bu, siyasal iktidar ile dördüncü kuvvet medya ve hedef kitle arasındaki iliş-

kinin, yeni, çok yönlü ve bilinmeyenlerle dolu bir sürecin içine girmesi anlamına gelmektedir.

Gerçek görevi belirli bir doğrultuda kamuoyu oluşturma olmayan, dolayısıyla kamuoyunun serbestçe oluşumuna katkı sağlaması gereken basın organlarının, toplumu yönlendirmeye çalışan, onu her türlü gerçekliğin dışında tutarak sanal bir dünyaya hapseden yönü ise elbette medyanın iktidar çevreleriyle bir türlü kopamayan bağlılığından kaynaklanmaktadır.

Son yüzyılda yaşanan teknolojik gelişmeler, kitle iletişim araçlarının çok pahalı bir sektöre dönüşmesi ve kapitalist aktörlerin medyanın gücüne olan gereksinimleri gibi nedenler sermayenin bir yatırım alanı olarak da medyaya yönelmesine neden olmuştur.

Bu şekilde basın hem siyasal hem de sermaye çevrelerin ortak ilgi alanına dönüşmüştür. Bugünkü düzenin gerçek sahibi olanlar (kapitalist sermaye) medyaya yatırımlar yaparak önce holdinglerinin gücünü attırılmışlar daha sonra hızla tekelleşme yoluna giderek, bilgi ve enformasyon süreçlerinin belirli ellerde toplanmasına neden olmuştur.

Gazetecilik yirmi birinci yüzyıla kendi yarattığı bir paradoksa yakalanmış bir biçimde girmiştir. Artık özgür basın günümüzde on sekizinci yüzyıldaki doğuşundan bu yana sahip olunandan daha fazla habere daha etkili gazeteciliğe ve emsali görülmemiş bir medya çeşitliliğine sahiptir (Hargreaves, 2005: 7).

Küreselleşmenin Nedenleri ve Sonuçları

Küreselleşme son dönemin en gözde konularından birini oluşturmaktadır. Akademik ve siyasal çevrelerde çeşitli boyutlarıyla tartışıl-

maktadır. Kimi yazarlar küreselleşmeyi daha önceden başlayan bir sürecin devamı olarak görmektedirler. Kimi yazarlar ise geçmişten farklı olarak özellikle de son yüzyılda enformasyon teknolojileriyle öne çıkan bir süreç olduğunu belirtmektedirler.

Küreselleşme kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasına paralel olarak dünya toplumlarının ekonomik, politik, kültürel düzeyde çok yönlü olarak iç içe girdiği ve dünyanın bir ucunda oluşmakta olan olayların, kararların, çalışmaların ve etkinliklerin, yöresel ve ulusal sınırlar ötesinde toplumları etkileyebilmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, toplumsal değişimler hiçbir ülke sınırı tanımadan bütün toplumları etkilemekte ve bu etkileşim süreçleri kitle iletişim araçları ile daha da derinleşmektedir. Artık insanoğlu dünyanın neresinde olursa olsun zaman ve mekansal boyutta toplumların birbirine yaklaşması sonucunda küresel gelişmelerden daha çok etkilenmektedir. Özellikle kitle iletişim araçlarının giderek yaygınlaşması ile bireyler dünyada olup bitenleri anında izleyebilmektedirler (Uluç, 2003: 173).

Küreselleşme, iletişimin ve insani etkileşimin dünya ölçeğinde hızla yayılmasıyla birlikte uluslar arası coğrafi sınırların önemini yitirmeye başlaması sonucunda insani gündem ve ilgilerin dünyasallaşması süreci olarak tanımlanabilmektedir. Bu süreci tahrik eden etkenlerin önemli bir kısmı yeni ortaya çıkmış olmamakla birlikte küreselleşme sürecinin ortaya çıkmasında ve hız kazanmasında teknolojik gelişmeler, bilgi ekonomisinin öne çıkması, dünyada yaşanan neo-liberal politikaların yükselişi, çok uluslu sermayenin küresel bir pazarda yayılışı etkili olmuştur. Önceden varolan bir grup etken de yenilerle etkili hale gelmeye başlamış ve hep birlikte insani varoluşun sosyal, kültürel, ve iktisadi

yönlerine ulus aşırı bir nitelik kazandırmışlardır. Ayrıca küreselleşmenin etkisi toplumların bu sürecin bilincine varmalarıyla daha da artmaktadır.

Bir diğer tanıma göre küreselleşme, genel olarak hareket ve dolaşım boyutlarında da ele alınmaktadır. Hareket ve dolaşım sermayenin ürün ve hizmetlerin, insanların, simgelerin, sembollerin, anlamların ve mitlerin akışını kapsamaktadır. Bu tanım küreselleşmenin üç temel özelliği olan insanların hareketi, ürün ve hizmetlerin dolaşımı, ve bunun sonucunda gelen güç/iktidar ilişkileri ile birlikte düşünülmelidir. Küreselleşmenin bu özellikleri, ekonomi, kültür ve yönetim alanlarında değişiklikler ve dönüşümler yaratarak, beraberinde yeni politika ve stratejiler getirmektedir.

Özetle, küreselleşme, her alanda mesafenin daha az önemli hale gelerek, siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda dünyanın daha çok bütünleşmesidir. Tek yanlı bir süreç değildir; daha çok diyalektik bir süreçte, zıt eğilimlerin de içererek gelişmesidir (Uluç, 2003: 174).

Küreselleşmeyi ortaya çıkaran faktörler şöyle sıralanabilir:

Teknolojik gelişmeler: Teknolojinin küreselleşme üzerinde yadsınamaz bir etkisi bulunmaktadır. Özellikle 1980'li yıllardan itibaren enformasyon teknolojilerinin (yeni bilgi, iletişim teknolojileri-bilgisayarlar, uydu iletişimi, gittikçe daha çok kullanılan internet) yaygınlık kazanması, dünyada mesafe kavramını yok etmiştir. Günümüzde olağan üstü bir hızla ucuzlayarak yaygınlık kazanan enformasyon teknolojileri uluslararasıdaki değişim/etkileşim sürecinde küresel dönüşüm sürecini hızlandırmaktadır. Nitekim 1945 yılından bu yana okyanus

ötesi nakliye bedelleri % 50, hava taşımacılığı maliyetleri % 80 ve transatlantik telefon bedelleri % 99 oranında gerilemiştir.

İdeoloji faktörü: Doğu bloğunun yıkılmasının ardından, küreselleşmenin önündeki en büyük engellerden biri aşılmıştır. Eski devletçi ekonomiler, piyasa mekanizması süreci içinde liberal piyasa ekonomisine yönelik olarak, serbest ticaretin ve yabancı sermayenin imkanlarından yararlanma çabası içine girmişlerdir.

Küreselleşmenin gelişmesini hızlandırdığı neoliberalizm ideolojisiyle, piyasaların verimli bir şekilde çalıştığı ve piyasalara yapılan devlet müdahalesinin her zaman kötü olduğu öne sürülür. İdeoloji düzlemindeki sonuçları; özelleştirme, deregülasyon, açık pazarlar, denk bütçe, deflasyonist kemer sıkma politikaları dünyanın her yanındaki hükümetlerce kabul edilmektedir.

Ekonomik faaliyetler: Gelişmiş ülkelerde iç piyasaların doyması, özellikle 1970'lerdeki petrol krizi sonrasında dış piyasalara açılma arayışı ile iktisadi faaliyetlerin hacimlerinin artmış olması küreselleşme sürecini ortaya çıkaran ekonomik faktörlerden bazılarını oluşturmaktadır. Çok uluslu şirketler " yeni uluslar arası iş bölümü" çerçevesinde üretimi bütün yerküreye yaymışlardır. Her gün finans piyasalarında büyük miktarda para bir ülkeden başka ülkeye akmaktadır.

Yeni şirket biçimleri-stratejik ittifaklar, küresel düzeyde dışarıdan kaynak temini, ulus ötesi şirketlere bağımlı yan sanayiler ve sayıları giderek artan ulus ötesi birleşmeler görülmektedir. Küreselleşmenin getirdiği yeniliklere gelince; devletin küçüldüğü söyleminin aksine büyük sermayeye hizmet eder duruma getirilmiş büyük ve büyümeye de devam eden bir devlettir. Aslında devle-

tin küçültülmesi söylemi, emekçi ve mütevazı kesimlerle ilgili işlevlerle ilgili işlevlerin budanması ve başka yanların büyümesini ifade etmektedir. Küreselleşmenin getirdiği bir başka yenilik de emek-sermaye ilişkisinin ya da güç dengesinin sermaye lehine bozulmasıdır (Uluç, 2003: 183).

Küreselleşmenin getirdiği kayda değer bir başka yenilik de sermayenin görülmemiş düzeyde bütünleşmesi ve finans sermayesinin sermayenin diğer kesimleri aleyhine büyük bir güç kazanması olmuştur. Bir diğer yenilik ise, tüketicinin ideolojik bir karakter kazanması ve standartlaşmasıdır. (elbette tüketim yapabilenler için) Bu tüketimcilik iletişim teknolojileri sayesinde hız kazanmaktadır.

Küreselleşme; ekonomik, politik, kültürel boyutta etkileşimler ile toplumlararası bütünleşmeyi içerirken, beraberinde farklılaşmayı da getirmektedir. Burada bölgesel, ulusal ya da yerel kültürlerin etnik kimliklerin ön plana çıkışı söz konusu olmaktadır. Örneğin el sanatları, müzik, dans ve hatta değişik ülkelerin yemekleri gibi bir çoğu unutulmuş pek çok kültürel ürün, tekrar gün yüzüne çıkmakta ve hatta pek çoğu bir dünya olgusu haline gelmektedir. Böylelikle küreselleşme ile yağmur ormanları ile çevre sorunu, Kübalı mülteci Elian Olayı, nesli tükenmekte olan bir kuş, dünyanın herhangi bir bölgesindeki etnik çatışmalar gibi pek çok olay sorun ya da faaliyet gerçekleştiği sınırları aşarak küresel ölçekte ses getirmektedir. Böylelikle yöresel ya da ulusal bir olgu, bir dünya olgusu haline gelmektedir. Bunun tam tersi de gerçekleşebilmektedir.

Küreselleşme doğrultusunda sermaye artık ulus devlet sınırları ile bağlı kalmamakta üretim ve yatırım planları ve kararları tüm dünya ölçeğinde alınmaktadır. Ulaşım ve iletişim teknolojisindeki gelişmelerin de

etkisiyle üretim dünya genelinde farklı mekanlarda gerçekleşmektedir. Günümüzde ulusal bir sermaye ile ulusal bir şirketten söz etmek gittikçe zorlaşmaya başlamıştır. Bütünleşmiş bir dünya pazarı, bütünü oluşturan ülkeler ya da bölgelerde işlerin yolunda gitmemesi halinde bunun diğerlerini de olumsuz yönde etkilemesi riskini beraberinde getirmektedir (Uluç, 2003: 185).

Küreselleşen Medya

Basının medyaya dönüşümü, kapitalizmin evrim çizgisinde neo-liberal politikaların baskın duruma geldiği 'küreselleşme' evresine rastlamaktadır. Kapitalist emperyalizmin küreselleşme evresinde, bilgi işlem, iletişim ve yayıncılık sektörlerini yönlendiren teknolojilerin elvermesiyle basın yeniden yapılarak medyaya dönüştü ve sermaye birikiminin sürükleyici sektörlerinden biri haline gelmiştir.

Basın kuruluşlarında, 'kârı en yüksek noktada tutmak ve sürdürülebilir kılmak zorundaki piyasa aktörü ekonomik işletme kimliği, haber vermek, denetlemek, eğitmek, eğlendirmekle yükümlü basın kuruluşu' kimliğini baskı altına almıştır

Artık medyanın ayırt edici karakteri sermaye cephesinde deregülasyon ve tekelleşme, emek cephesinde sendikasılaşma, izleyici cephesinde magazinelleşmeye mahkumiyettir. Tüm toplumsal yaşam alanları, siyasal, kültürel yaşam tercihleri giderek magazinleşmektedir. Bu yolla üretilen yabancılaşma, din merkezli yabancılaşma ölçüsünde etkili olmaktadır.

Küreselleşme süreci, siyasal ve ekonomik alanlarda olduğu gibi basın yayın organlarının düzeni üzerinde de çok önemli değişim ve dönüşümlere neden olmaktadır. Küreselleşme süreciyle birlikte bilgi ve görüntü

mekanları yeniden yapılanmakta, yeni bir iletişim coğrafyası ortaya çıkmaktadır.

Bu süreçte küresel ağlar ve uluslararası bilgi akışı modeli oluşmakta, sahip olduğumuz mekan ve zaman duygularımız yeniden şekillenmektedir.

Teknolojik gelişmeler basını küreselleştirmiş, görsel/işitsel üretim belirli bir mekana hapsolmaktan çıkmış, adeta yurtsuzlaşmıştır. Yeni küresel medya araçlarının pazar alanı artık bütün dünyadır. Yerel kültürler için üretim yapma devri kapanmış, New York'tan Kahire'ye, Londra'dan Ankara'ya, Brüksel'den Yeni Delhi'ye kadar bütün kültürler hedef kitle kapsamına alınmıştır.

Tekelleşen Medyanın Egemen Güçlerle İlişkisi

Küresel basın düzeninin temelini ticari gelir kaygıları oluşturmakta, küresel yayın kuruluşları, demokrasi, insan hakları, özgürlükler, kamu yararı ve ulusal kültür gibi toplumsal hiçbir endişe taşımamaktadır. Küresel basın düzeninde bireyler 'tüketici' olarak görülmekte, tüketicinin seçme talebini artırmak için çaba harcanmaktadır.

Basın işletmeciliğinin de diğer işletmeler gibi karlılık ve verimlilik esası üzerinde yaşıyor olması teknolojik ve mali rekabet ortamında 'gazeteci medya patronu' tipini de tehdit eden bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan medyanın, kamuoyu ve iktidarlar nezdinde büyük bir güç oluşturması da, yeni ekonomik anlayış çerçevesinde 'patronların' medyaya bakışını değiştirmiştir. Patronlar, pek çok şeyin yanında bir de medya patronu olmayı rekabet ve güç oyununun bir parçası olarak görmeye başlamıştır.

Basında son yıllarda iyice artan tekelleşme ve yoğunlaşma olgusu ciddi şekilde tartışma konusu olmaktadır. Radyo ve televizyon yayıncıları arasında sahiplik ve sermaye entegrasyonu şeklinde gerçekleşen ilişki biçimi 'yatay medya yoğunlaşması' şeklinde adlandırılırken, televizyon ve radyo yayıncıları ile program üreten firmalar ve dağıtım pazarları arasındaki sahiplik ve sermaye ilişkisi 'dikey medya yoğunlaşması' olarak tanımlanmaktadır.

Televizyon ve radyo yayıncıları ile yazılı basın ve internet sağlayıcıları gibi medya unsurları arasındaki sahiplik ve sermaye ilişkisi ise 'çapraz medya yoğunlaşması' şeklinde adlandırılmaktadır.

Aynı medya sahiplerinin, bununla da yetinmeyip program üreten, dağıtan şirketler kurmaları, reklam pazarlama işine soyunmaları da medyada yoğunlaşmayı artırmaktadır. Bunların yanı sıra, medya sahiplerinin medya sektörü dışında da finans başta olmak üzere stratejik alanlarda yatırım yaptıkları da bilinmektedir.

Medyanın çok önemli bir güç haline geldiği dikkate alındığında, medya sahiplerinin hem medya sektöründe hem de medya dışı stratejik alanlarda devasa ekonomik güce sahip olmaları, pek çok sakıncalı durumu da beraberinde getirmektedir.

Her şeyden önce, medya dışı alanlarda yatırım yapan medya sahiplerinin mutlaka siyasal iktidar ile 'iş ilişkisi' bulunmaktadır. Böyle bir ilişki biçiminde, ya medya sahipleri ellerinde bulundurdukları 'medya gücünü' kullanarak çıkar sağlama yoluna gidebilmekte, ya da siyasal iktidarlar 'medyayı kontrol altında tutabilmek amacıyla' medya sahipleri lehine hukuka uygun olmayan birtakım işlemler yapabilmektedirler.

Her iki durumda da medya/siyaset ilişkisinde etik dışı durumlar ortaya çıkabilmektedir. Medyada tekelleşme olgusu arttıkça ve medya sahiplerinin medya dışı alanlarda faaliyet göstermeleri devam ettikçe, bu etik kurallara aykırı davranış biçimlerinin süreceği de bilinmelidir.

Yeni Kültürün Oluşturulmasında Basının Etkisi

Dünyanın batı kökenli sermaye devletleri tüm dünya da gerçekleşen bilgi ve enformasyon sistemleri üzerinde etkilidirler. Kurulan uluslararası medya organizasyonları sayesinde hem medya teknolojisi anlamında hem de bilgi ve enformasyonun oluşturulması ve dağıtımı sürecinde tüm dünyayı kendilerine bağımlı kılmaktadırlar.

Tüm bunlar dünkü sömürü anlayışından bağımsız düşünülemez. Bugünkü bu sürecin oluşmasında elbette yeni sömürü mantığının devamı ve uzantısıdır. Yeni düzenin dünya problemlerine duyarsız, yalıtılmış, hayatını idame ettirmek için çeşitli kalıplardan geçerek sisteme entegre olmuş, onun ses çıkarmayan vatandaşları olan kitlelere dönüştürmeye çalışmaktadırlar. Bu kitleler tam bir tüketim toplumuna dönüştürülmeli teknolojik imkanlarla daha çok yapılan üretimi en kısa sürede tüketerek sermaye düzeni içerisindeki yerini almalıdırlar.

Medya dün yapılan kültür emperyalizmi süreçlerini bu gün tüm araçlarıyla birlikte kendisi yüklenmiş görünmektedir. Batı'nın dün sadece küçük gördüğü Doğu için tasarladığı sömürge vatandaşlığı kültürü, bugün yine medya sayesinde kendi toplumlarını da içine alan tüketici dünya vatandaşı kültürüne dönüşmüştür. Batı, medya dönüştürücüsünden kendi toplumunu geçirmekte ve bunu tüm dünyayla aynı anda yaparak tek tip yeni bir dünya tasarlamaktadır. Artık

bunları yapabilmek için uydu, televizyon ve internet gibi bütünüyle bu hedefi gerçekleştirebileceği muhalif ve bağımsız olarak dahi ortaya çıksa yine de bu hedefe hizmet edecek örgütlenmiş bir sistem ağına sahiptir.

Bu örgütlenmeyi de sadece medyayla sınırlayarak ele almamak gerekir. Bu medya, enformasyonun ötesinde, kendi içinde ve kendisinin bağımlı olduğu sayısız teknolojik birimlerden ve bunların üretimlerinden, çeşitli şekilde örgütlenmelerinden, medyayla direk bağıntısı olan reklamcılık ve egemen siyasal propaganda yapıları ve faaliyetlerinden oluşur. Gerçekte, karşımızda dev endüstriyel yapılar görürüz ve bu yapıların amacıyla tüketici, daha doğrusu ücretli\maaşlı köle durumuna düşürülmüş insan kitlelerinin amaçları arasındaki ilişki çok özel karakterlere dönüşür.

Egemen karakter: Kapitalist mülkiyet ilişkilerinde sermaye birikimini garantilemek ve bunu garantileyen örgütlü yapıları sürdürmektir. Dolayısıyla, bu egemen karakterin belirlediği amaçlar, ücretli ve maaşlı çoğunluğun çıkarlarıyla taban tabana zıttır. Bu zıtlık, medyanın idealleştirilmiş görevlerinin ideolojik propaganda veya bilinçleri yönetmek amaçlı olduğunu gösterir. Bu amaç da medyanın kasıtlı olarak bu iş için örgütlendiğini anlatmaz. Hatta medyanın bu amaçla veya 'kamu hizmeti amacıyla' örgütlense bile, 'kamu hizmeti amacı' tanımlamasının kendisi bilinç yaratımı ve yönetiminin meşrulaştırılmasından öteye gidemez. Medyanın ideal amaçları (örneğin basın ahlakı ilkeleri) belirlenmiştir; Bu belirlenme sistemin ideolojik yapısının günlük faaliyetlerin gerçeğinin çok küçük bir bölümünü yansıtan sahte bilinçtir. Gerçek amaçlar ve bu amaçlarla gelen kasıt, günlük gerçek medya faaliyetleri ağında yaratılır ve yeniden yaratılarak sürdürülür. İlkelerle konulan ideal amaçlarla,

günlük pratiklerde kendini gösteren amaçlar arasındaki küçük çakışmalar (istisnalar) medyanın bilinçlendirme faaliyetlerinde sanki medyanın ve kapitalist toplum yapısının egemen karakteriymiş gibi sunulur.

Kültür Emperyalizminde Televizyonun Etkisi

Bugün en yaygın kullanılan kitle iletişim araçlarından biri olan televizyon ele alınacak olursa televizyonun gücü kabul edilmesine karşın eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde, bireylerin aptallaşmasına, kültür-süzleştirilmesine, köleleşmesine, seçimlerde şartlanmasına ve yeryüzünün 'Amerikalılaşmasına' (Cerdan, 1992:187) neden olduğu görülmektedir. Televizyon özellikle, çocukların ve gençlerin çeşitli sosyal faaliyetlere ayıracağı zamanı gasp ettiği için de sıkça eleştirilmektedir.

Oysa bütün bu eleştirilere rağmen, gerek gelişmiş, gerekse gelişmekte olan ülkelerde eğlence, haber, eğitim, kültür gibi çeşitli gereksinimlerin karşılanmasında yoğun olarak kullanılan araçlardan birisi ve hatta en önemlisi televizyondur. Ülkeden ülkeye, değişen yönetim sisteminin etkisi ile televizyonun bu gereksinimlerden hangisine ağırlık vereceği belirlenmektedir (Aziz, 1975:227). Bu sebeple özellikle televizyon, mevcut sistemin en önemli propaganda aracıdır.

Schiller, Kitle iletişimini (ya da medyayı) kimin yönlendirdiği ve denetlediği sorusunu derinliğine incelemiş ve üçüncü dünyadaki, iletişim sistemlerinin ve bu araçların ürettiği mesajların gerçek kaynağının biçimlendiricisinin Batı ülkeleri olduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca, hemen hemen tüm dünyadaki iletişim sanayisi, Batı'lı (genellikle Amerika'lı) dev uluslararası kitle iletişim ve telekomünikasyon şirketlerinin ellerinde bulunmakta ve bu şirketler tarafından kont-

rol edilmektedir. Schiller, bu durumu "kültür emperyalizmi ya da kültürel nüfuz" olarak tanımlamaktadır (Mc Phail, 1991:183).

İtalya 1. kanalının Genel Müdürü Bruno Vespa televizyon hakkında şöyle demektedir. Televizyonun verdiği güç, devletin elindeki güçten üstündür. Çünkü yalnız siyasi değişimi değil, zihniyet değişimi de oluşturmaktadır. Zevkleri yaşam tarzını tüm değerleri, ve ülkeyi baştan sona değiştirmektedir. Bu nedenle özel televizyon kanallarının tek bir kişinin elinde kalmaması ve mümkün olduğu kadar çoğulcu bir yapı oluşturulması şarttır (Karalı, 2005: 109).

Ülkemizdeki kitle iletişim araçlarını göz önünde bulundurduğumuzda, programların çoğunun filmler, reklamlar, eğlence programları, dizi filmler, haberler, paparazzi ve tele vole programları v.b gibi konuları içeren yayınlardan oluştuğu görülmektedir. Bu tarz programlar ne hikmetse aynısı ya da benzeri formatlarda tüm 3. dünya ülkelerinde aynı anda yayınlanmaktadır. Bu da yayınlarla empoze edilen yeni kültürün küresel boyutlarını ön plana çıkarmaktadır.

Amerikan basını tüm dünyayı kurgusal bir hayata hapsedmeye çalışmaktadır. Özellikle televizyon kanalıyla insanlara empoze edilen yaşam, tümüyle senaryolardan oluşan siyasal hedeflerin gerçekleşmesine yönelik kurgusal süreçlerin zemin hazırlamasına dönüktür. Bugün televizyondan yapılan enformasyon bombardımanı nedeniyle kitleler gittikçe duyarsızlaşmakta ve seçiciliğini kaybetmektedir.

Artık günümüzün süper gücü ABD'nin güç kullanımı ve yeni tip savaşların uygulanması noktasında medyadan yararlandığı ve 'terörist' ilan ettiği ülkeleri kamuoyunun gözünde şeytanlaştırmak için medyayı kul-

landığı bilinmektedir. Körfez Savaşı'nda akıllı olduğu ileri sürülen füzelerin aslında hedefleri tam tutturamadığı ve yanlışlıkla sivil bölgeleri de vurduğu ortaya çıkmıştı. Oysa medya bu füzelerin hedeften şaşmayacağına duyuruyordu. Afganistan'a yönelik operasyonda ise bu tür propagandalar Katar Televizyonu El Cezire'nin bölgedeki varlığıyla önlenmiş oldu. Taliban'ın çekim yapmasına ve linkten haberlerini geçmesine izin verdiği tek televizyon olan El Cezire ABD'nin akıllı füzelerinin köyleri de vurabildiğini göstermiştir.

Körfez Savaşı sırasında aslında Fransa'dan çekilmiş bir görüntü olan deniz kenarında petrol kirliliğinin içinde kuşlar görüntüsünün medya tarafından propaganda amacıyla nasıl kullanıldığı çok sonraları ortaya çıkmıştır.

Buna benzer bir örnekte son olarak 11 Eylül'deki saldırıların ardından Filistin'deki sevinç gösterilerinin piyasaya sürülmesi şeklinde yaşandı. Bu bir anlamda ABD'nin 'bir üçüncü dünya ülkesine' yapacağı saldırının teorik temellerini atma amacını güdüyordu. Yani bunun anlamı komplo teorilerinin uygulamaya dönük hale getirilmesiydi. Hem de hükümetle irtibatlı medya güçleri tarafından.

11 Eylül saldırısından sonra Amerikanın uygulamaya koyduğu strateji, düne kadar gizli olarak yapılmaya çalışan emperyalist hedeflerin bundan sonra açıkça yapılacağı yönündeydi. Başkan Bush'un haçlı seferi itirafı yinede buna muhatap olan kitleleri harekete geçiremiyordu çünkü ortaya konan kurgu çok güçlüydü ve dünya toplumları korku ya da başka nedenlerle duyarlılık emarelerini buzdolabına kaldırmıştır (Toselli, 2004: 164).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Batı ve emperyalist güçler uzun süre önce başlattıkları yeni dünya projesini bugün gelişen iletişim ve ulaşım olanaklarıyla birlikte Medya adı verilen kitle iletişim araçları aracılığıyla sürdürmektedirler. Sömürünün daha fazla ve sürekli olabilmesi için toplumların inanç ve kültürel değerlerinin bozulup, dağıtılması ve gerçekleştirdikleri kültür emperyalizmiyle toplumları sömürüye hazır hale getirmeleri temel hedef olarak görülmektedir.

Tümüyle yalan gerekçelerle istila ettikleri yanlarına aldıkları iştirilmiş (embedded) medya ile tüm dünyaya, insanlığın kurtuluşu için mesajı verdikleri Irak savaşı da göstermektedir ki Batının demokrasi ya da evrensel barış söylemleri yalandır. Vietnam, Somali, Afganistan ve daha birçok pratik uygulama aslında, Batının tarihi sömürgeci karakterinin yeni bir görünüm kazanmasından başka bir şey değildir.

Dün komünizm tehdidiyle askeri kontrolünü tesis eden Batı bugün İslam tehdidi ve küresel terörü bahane etmektedir. Oysa yıllarca Taliban'ı destekleyen ve bugünkü küresel terörü hortlatan kendisidir. Oskar ödüllü Matrix filminde olduğu gibi insanların birer pil gibi enerjileri, emekleri ve imkanları sömürülürken hiçbir şeyden habersiz ve durumuna razı olarak yaşadığı sanal bir dünyadır hedeflenen. Gerçeklerin göz önünde olmayacağı pembe mutlulukların yaşandığı ya da ağır şartların ezdiği başını kaldırıp olayları göremeyecek kadar onu meşguliyetler içinde boğduğu bir dünya. Böyle bir dünya sunmaktadır medya.

Emperyalist düzen basın yayın organları aracılığıyla toplumları önce kültürlerine yabancılaştırmakta sonrada emperyalist düzen için ideal olacak yozlaştırılmış, tek tipleşti-

rilmiş, yalıtılmış ve duyarsızlaştırılmış, apolitik, magazinel ve tüketici yeni kültürü empoze etmeye çalışmaktadır. Bugün geldiği nokta ile bunda büyük ölçüde de başarılı olmuştur. Bu düzene karşı çıkanlar bile onların olanak ve araçlarını kullanmakta ve onların izin verdiği ölçüde karşı çıkmaktadır. Burada bu kültür emperyalizmine karşı bilinçli nesiller yetiştirmedikçe mevcut düzenin geleceğiyle ilgili herhangi bir değişiklik beklenmemelidir. Bilinçli nesillerin yetişmesi de büyük ölçüde medyanın enformasyon bombardımanına ve kasıtlı kültür emperyalizmine karşı, kitleler için şifre çözücü görevi görecektir bu etkiyi kıran ya da doğru bir biçimde ifade eden aydın ve iletişimcilerin çaba ve gayretlerine bağlıdır. Eğitim anlayışının kendi kültürel değerlerinin yaşatılması hassasiyeti göz ardı edilmeden bilgiye sahip

olma hedefi korunmalıdır. Topluma basın yayın organları ile empoze edilen binlerce enformasyonun gerçek bilgi ile çözümlenmesine ve gerçekleri ortaya koyacak cesaretin yitirilmemesine büyük gereksinim vardır.

KAYNAKLAR

- Aziz, A. (1975). *Televizyonun Yetişkin Eğitimindeki Yeri ve Önemi*, Ankara: TODAİE Yayınları.
- Baldini, M. (2000). *İletişim Tarihi*, Gül Batuş (Çeviren), İstanbul: Avcıol Basım Yayın.
- Coste C., N. (1992). *İletişim ve Toplum*, Jean Marie Charon (Derleyen), *Medya Dünyası*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Fabrizio, T. (2006). *Il Giornalismo Francese*, Roma: Carocci Yayınları.
- Girgin, A. (2001). *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik*, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Hamit, K. (2005). *Medya İmparatorluğu*, İstanbul: Truva Yayınları.
- Ian, Hargreaves (2005). *Gazetecilik*, Ankara: Dost Yayınları.
- Mc Phail, T.L (1991). *Yanlış Bir Başlangıç, Enformasyon Devrimi Efsanesi*, Yusuf Kaplan (Derleyen), İstanbul: Rey Yayınları.
- Paolo, T. (2004). *Storie di Ordinaria Falsità*, Milano: RCS Yayınları.
- Uluç, G. (2003). *Küreselleşen Medya: İktidar ve Mücadele Alanı*, İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.